

Journal of Awareness

Cilt / Volume 4, Sayı / Issue 1, 2019, pp. 123-138

E - ISSN: 2149-6544

URL: <http://www.ratingacademy.com.tr/ojs/index.php/joa>

DOI: 10.26809/joa.4.010

Araştırma Makalesi / Research Article

YUNANİSTAN KÜTÜPHANELERİ İSLAMİ EL YAZMALARARI

ISLAMIC MANUSCRIPTS IN GREEK LIBRARIES

Şadi AYDIN* & Serdar DORUK**

* Doç. Dr., Araştırmacı-Yazar, TÜRKİYE, E-mail: aydinsadi29@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5953-4187>

** Araştırmacı, TÜRKİYE, E-mail: serdrk37@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5213-1665>

Geliş Tarihi: 8 Ocak 2019; Kabul Tarihi: 29 Ocak 2019

Received: 8 January 2019; Accepted: 29 January 2019

ÖZET

Asırlar boyunca Osmanlı hakimiyeti altında bulunmuş Yunanistan toprakları uzunca bir dönemi kapsayan idari, tarihi ve kültürel ilişkinin sonucu olarak Osmanlı tarihi arşivinin önemli bir parçasını teşkil eder. Osmanlı tarihi araştırmalarının, özellikle Osmanlı-Yunanistan ilişkileri için en mühim kaynak sayılabilecek Yunanistan tarihî Osmanlı arşivi maalesef XIX. yüzyıldaki karışıklıklar ve olağanüstü olaylardan olumsuz etkilenerek hatırı sayılacak bir kısmı zarar görmüştür. Ancak herşeye rağmen bu kıymetli arşivin kayda değer bölümü henüz ülkenin bazı arşivlerinde korunmaktadır. Araştırmamızın konusu olan Yunanistan kütüphaneleri İslami el yazmalarının (Türkçe, Farsça, Arapça) izini işte bu arşivlerde ve diğer bazı kütüphanelerde aradık ve bugüne kadar bu alanda yapılmış hemen hemen bütün çalışmaları da gözden geçirerek bu yazma eserleri tespiti çalıştık. Yunanistan kütüphanelerinde tespit ettiğimiz İslami el yazma eserlerin azlığı dikkati çeken bir husustur. Lakin zikredildiği gibi XIX. asır başı ve sonrasında yüzyılı aşkın bir sürede yaşanan hadiseler zinciri bu hususa bir açıklık getirebilecek niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, Osmanlı, Kütüphane, İslami El Yazmaları.

ABSTRACT

The territory of Greece, which had been under Ottoman rule for centuries, constitutes an important part of the Ottoman history archive as a result of the administrative, historical and cultural relations covering a long period. The Greek historical Ottoman archive, which could be considered as the most important source of Ottoman history research, especially Ottoman-Greek relations, was unfortunately negatively affected by the disturbances and extraordinary events of the 19th century and some of the important ones were damaged. However, a significant portion of this valuable archive is still preserved in some archives of the country. We searched the Islamic manuscripts in Greece, which

are the subject of our research, in these archives and some other libraries, and we reviewed the almost all works made in this field so far and tried to determine these manuscripts. The lack of Islamic manuscripts we have identified in the libraries of Greece is striking. As mentioned, the chain of events in a period of more than a century, from the beginning of the 19th century, is capable of clarifying this issue.

Keywords: Greece, Ottoman, Library, Islamic Manuscripts.

1. TARİH BOYUNCA OSMANLI-YUNAN İLİŞKİLERİNE KISA BİR BAKIŞ

Osmanlılar'ın 1360'lı yıllardan itibaren Balkanlar'daki hızlı ilerleyişleri, Makedonya kesiminden başlamak üzere Yunanistan'ı da içine alan yeni bir dönemin habercisi oldu. 1371 Çirmen zaferinden sonra Trakya'daki egemenliklerini sağlamlaştıran Osmanlılar, Makedonya topraklarına doğru ilerledi. 1372'de Gazi Evrenos Bey, Batı Trakya'da Gümülcine, İskeçe gibi şehirleri ele geçirirken Kara Halil Paşa tarafından Kavala, Drama, Zihne, Serez ve Karaferye Sırplar'dan alındı. Evrenos Bey, Serez'i kendine merkez yaptı ve Anadolu'dan getirilen aşiretler bölgeye yerleştirilmeye başlandı. Osmanlı kuvvetleri 1380'lerde Makedonya'nın diğer bölgelerini de fethetti. Selânik, Çandarlı Hayreddin Paşa ile Gazi Evrenos'un uzun kuşatması neticesinde 1387'de alındı, fakat 1402'deki Ankara Savaşı'nın ardından tekrar Bizans'a bırakıldı. Osmanlılar II. Murad döneminde yeniden Selânik'e yöneldiler. Bunun üzerine Selânik'in Rum despotu şehri 1423'te Venedik'e sattı. Bizzat II. Murad'ın kumandasındaki Osmanlı ordusu 1430'da Selânik'i zaptetti. Aya Dimitri Kilisesi Rumlar'a bırakıldı, geri kalan kiliseler camiye çevrildi ve buraya Türkler iskân edilmeye başlandı. Ardından merkezi Yanya olan Epir despotuna karşı harekete geçildi. Despotluk kavgalarından bıkan Epir halkı 1430'un Ekim ayında Yanya'yı Sinan Paşa'ya teslim etti. Yıldırım Bayezid zamanında Mora yarımadası da Osmanlı nüfuzu altına girmiş, fakat Ankara Savaşı'ndan sonra bu nüfuz sona ermişti. Bizans İmparatorluğu'nun elinde Konstantinopolis ile Karadeniz kıyısındaki birkaç şehir yanında Paleologlar tarafından yönetilen Peloponnes (Mora Despotluğu) kalmıştı. Mora despotu olan Bizans imparatorunun kardeşi Konstantinos, Osmanlılar'a karşı savunma önlemleri aldı. İstanbul'un fethinin ardından önce Latinler'in elinde bulunan Atina (860/1456), 1460'ta yapılan bir seferle de Venedikliler'in elindeki kaleler hariç Mora bütünüyle Osmanlılar'ın hâkimiyetine girdi. Mora ve Kuzey Ege adalarında yaşayan çok sayıda Rum, İstanbul'a göç ettirilerek iskân edildi. Böylece Yunanistan tamamıyla Osmanlı Devleti'ne katıldı.

Yunan bağımsızlık hareketi Fransız İhtilâli ile gelişen sürece bağlanır. Tesalya'da bir Rum tüccarın oğlu olan Rigas Velestinlis'in daha 1790'larda bağımsızlık manifestosu ve şiirler yazarak Yunan bağımsızlık hareketini başlattığı ileri sürülür. 1821'de Fenerli beyler tarafından yönetilen Eflak-Boğdan'da ve ardından Mora'da Yunan isyanı başladı. Osmanlı yenilgisi üzerine Mora yarımadasında ve Atina'yı da içine alan, Attika'dan Tesalya'ya kadar uzanan bir Yunan Devleti kuruldu (1829). Osmanlı Devleti 1830'da bu devleti tanımak zorunda kaldı (Hacısalıhoğlu, 2013: 586-88).

2. YUNANİSTAN'DA BULUNAN OSMANLI ARŞİVLERİ

Yunanistan'da Osmanlı döneminden kalan tarihî eserlerin büyük çoğunluğu tahrip edilirken bölgede kalan arşiv malzemesi de genelde yok edilmiştir. Peloponnes ve merkezi Yunanistan'da bulunan Osmanlı belgeleri ve defterleri daha bağımsızlık savaşları döneminde (1821-1830) ve takip eden yıllarda imha edilmişti. Yalnızca Balkan savaşlarından sonra ele geçirilen bölgelerdeki Osmanlı arşiv malzemesi kısmen mevcuttur. Selânik'teki Makedonya Tarih Arşivi ve Girit'in Herakleion (Kandiye) şehrindeki Vikeleia Şehir Kütüphanesi, Osmanlı arşiv malzemesini barındıran en önemli kurumlardır. Buralarda başta kadı sicilleri olmak üzere Osmanlı idaresiyle ilgili farklı tipte belge ve defterler mevcuttur. Meselâ Girit'te üç şehirde

Osmanlı kadı sicilleri bulunmaktaydı. Bunlardan Hanya'da yer alan kadı sicilleri 1897 Osmanlı-Yunan savaşı döneminde tahrip edilmiş, Rethymnon'daki (Resmo) siciller, 1945'te Resmo Millî Direniş Örgütü tarafından yağmalanarak bakkallara paket kâğıdı olarak satılmış, sadece Kandiye'deki kadı sicilleri (166 defter) günümüze kadar gelebilmiştir. Bunların yanında Girit'te Hanya'da, Kuzey Yunanistan'da Karaferye ile (Veroia) Kozani'de ve Rodos gibi yerlerde küçük arşivler bulunmaktadır (Hacısalıhoğlu, 2013: 594-95). Osmanlı arşivleri ile ilgili olarak Prof. Dr. Evangelia Balta çok güzel çalışmalar ortaya koymuştur. Yunanistan kütüphanelerinde bulunan İslami el yazma eserlerle ilgili H. Badawy ve G.J. Roper'in makalesi birçok eksiklik ve iddialarla doludur. Meselâ; bu makale Selanik Makedonya Tarihî arşivinde iki bin adet İslami el yazması bulunduğunu iddia etmektedir. Lakin yaptığımız araştırma ve orada bulunan kütüphane personelinin verdiği bilgiler doğrultusunda bu arşivde arşiv belgeleri dışında hiçbir İslami el yazma eserin bulunmadığını gördük. Yine aynı makalede Girit arşivinde çok sayıda İslami el yazması bulunduğu dile getirilmiştir, fakat arşivle yaptığımız temaslar sonucu arşiv personeli, arşiv belgeleri haricinde herhangi bir İslami el yazma eserin bulunmadığını yazılı olarak bildirmiştir. Çalışmamızda Yunanistan'da bulunan kütüphanelerin el yazması eserlere ait kataloglarını inceleyerek İslami el yazmalarını tespit ettik. Benaki Müzesi ve Gennadius kütüphaneleri gibi bazı kütüphanelerin katalogları basılmamıştı. Bu kütüphanelerdeki İslami el yazmalarını tek tek inceleyerek tavsifini gerçekleştirdik. Kataloglarda bulunan ancak isimlerinin yanlış olduğunu düşündüğümüz bazı eserleri de bizzat görmek suretiyle katalog yanlışlıklarını düzelterek kütüphanelere yazılı olarak bildirdik. Tahminimize göre; eski tarihlerde yapılan katalog çalışmalarından sonra kütüphanelerin arşivine dahil edilmiş ve bizim görme imkanımızın bulunmadığı bazı İslami el yazmaları da (Türkçe, Farsça ve Arapça) bulunmaktadır.

3. YUNANİSTAN KÜTÜPHANELERİNDE BULUNAN İSLAMİ EL YAZMASI ESERLER

Yunanistan kütüphanelerinde bulunan İslami el yazma eserlerin azlığı dikkati çeken bir konudur. Ancak yapılan araştırma sonucunda, 1923 yılında yapılan Lozan Antlaşması ile karşılıklı olarak nüfus mübadelesi şartlarına dahil olarak menkul varlıkların taşınması esasına göre Türkiye ve Yunanistan'da bulunan yazma eserlerin de şahıs ve vakıflar tarafından nakledildiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte geride kalan az sayıda İslami yazma eser tarafımızca yapılan araştırmalar neticesinde tespit edilmiştir. Bu makale hazırlanırken Yunanistan kütüphaneleri katalogları incelenmiş ve bu konuda kaleme alınmış makale ve kitapların hemen hemen tamamı gözden geçirilmiştir. Makalenin sonuna umumi bir bibliyografya eklenmek suretiyle bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara kolaylık sağlanmıştır. Bu çalışmada İslami el yazmaları barındıran Yunanistan kütüphaneleri belirlenerek koleksiyonlarında bulunan eserlerin katalog bilgileri sunulmuştur. Bu kütüphaneler şunlardır; Yunanistan Millî Kütüphanesi (Ethniki Vivliothiki Tis Ellados), Yunanistan Meclis Kütüphanesi (Vivliothiki Tis Voulis), Selanik Aristoteles Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Benaki Müzesi Kütüphanesi, Gennadius Kütüphanesi, Anagnostiki Etaireia Kerkiras (Korfu Reading Society Kütüphanesi).

4. YUNANİSTAN MİLLİ KÜTÜPHANESİ (ETHNİKİ VİVLİOTHİKİ TİS ELLADOS)

Yunanistan Millî Kütüphanesi 1829 yılında kurulmuştur. 1834 yılında kütüphaneye manastırlardan, kiliselerden ve diğer devlet kütüphanelerinden kitaplar ve mecmualar toplanmıştır. Yunanistan Millî Kütüphanesi el yazmaları koleksiyonu IX. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar el yazması eserler içerir. Kütüphanede Homeros zamanından Bizans'a ve sonrasına ait yazmalar bulunmaktadır. Kütüphane toplamda 18 adet İslami el yazması içermektedir; 9 Türkçe, 2 Arapça, 7 Farsça.

Kur'an-ı Kerim Nr: 1809

Eser, (36x25)cm ebadındadır. 1077 hicri tarihinde Şaban İbn-i Cafer Bey el-Beşiktaşî tarafından istinsah edilmiştir. 326 varaktır.

Kur'an-ı Kerim Nr: 1810

Eser, (17x11)cm ebadındadır. Hafız Mustafa Telamidî tarafından istinsah edilmiştir ve istinsah tarihi belli değildir. 305 varaktır.

Devletşah Tezkiresi Nr: 1811

Eser Farsça'dır. (25x16)cm ebadındadır, istinsah tarihi ve müstensihisi belli değildir. 214 varaktır.

Vassaf Tarihi Nr: 1812

Eser Farsça'dır. (24x14)cm ebadındadır, istinsah tarihi ve müstensihisi belli değildir. 246 varaktır.

Kitab-ı Nuş Aferin-i Gevhertac Nr: 1813

Eser Farsça'dır. (22x18) (15,5x10)cm ebadındadır. Yeşil mukavva cilt içindedir. 1268 hicri tarihinde istinsah edilmiştir ve müstensihisi malum değildir. 119 varaktır.

Molla Abdurrahman Câmî Divânı Nr: 1814

Eser Farsça'dır. (24x14)cm ebadındadır, istinsah tarihi ve müstensihisi belli değildir. 165 varaktır.

Örfi-i Şirazî Divânı Nr: 1815

Eserin dili Farsça'dır. (22x12)cm ebadındadır, istinsah tarihi ve müstensihisi belli değildir. 236 varaktır.

Gülistan-ı Sadi-i Şirazî Nr: 1816

Eser Farsça'dır. (19x12)cm ebadındadır. Hicri 980 tarihinde istinsah edilmiştir ve müstensihisi belli değildir. 138 varaktır.

Gülistan-ı Sadi-i Şirazî Nr: 1817

Dili Farsça'dır. (22x13)cm ebadındadır. Hicri 1266 tarihinde Mirzan Cafer tarafından istinsah edilmiştir. 87 varaktır. Nüsha eksiktir.

Karaçelebizâde Abdulaziz Efendi Tarihi Nr: 1827

Eser Türkçe'dir. (21x14) (14x9)cm ebadındadır. Şemseli kahverengi deri ciltlidir. Hicri 18 Rebiülevvel 1134 tarihinde İstanbul'da istinsah edilmiştir, müstensihisi belli değildir. 319 varaktır.

İskender-nâme Nr: 1828

Eser Türkçe'dir. Baştan ve sondan eksiktir ve manzum-mensur karışık olarak yazılmıştır. (20x15) (12,5x9,5)cm ebadındadır. Kahverengi deri ciltlidir. İstinsah tarihi ve müstensihisi belli değildir. 178 varaktır. Bu eser kütüphaneye Avusturya'nın Edirne konsolosu İakovou Serigoviç tarafından hediye edilmiştir.

Rağıb Mehmet Paşa Divânı Nr: 1829

Türkçe, (22x16)cm ebadındadır. Hicri 1175 tarihinde istinsah edilmiştir, müstensihisi belli değildir. 40 varaktır.

Osmanlı Devleti ile Rus Çarlığı ve Sicilya Krallıkları Arasındaki Antlaşmalar Nr: 1830

Türkçe, (23x16)cm ebadındadır. İstinsah tarihi ve müstensihî belli değildir. 293 varaktır.

Tuhfe-i Şahidî Nr: 1831

Eser, (19x13) (14x7,5)cm ebadındadır. İbrahim Dede bin Salih Muğlevî'nin eseridir. Ebrulu mukavva cilt içindedir. İstinsah tarihi ve müstensihî belli değildir. 28 varaktır.

Tarih-i İbn-i Haldun Nr: 1832

Eser Türkçe'dir. (23x13) (17x7,5)cm ebadındadır. Rebiülevvel 1213 tarihinde Ahmed Hamid Nazifzâde tarafından istinsah edilmiştir. İlk varak tezhipli ve serlevhalıdır. Şemseli bordo deri cilt içindedir. 419 varaktır.

Kitab-ı İlm-i İnşa Nr: 1833

Eser Türkçe'dir. (21x15)cm ebadındadır. Hafız Mehmed Emin tarafından hicri 1218 tarihinde istinsah edilmiştir. Mor ebrulu mukavva cilt içindedir. 54 varaktır.

Takvim Nr: 1834

Türkçe, (21x14)cm ebadındadır. İstinsah tarihi ve müstensihî belli değildir. 8 varaktır.

Lügatçe Nr: 1835

Türkçe eş anlamlı kelimeler sözlüğüdür. (24x18)cm ebadındadır. İstinsah tarihi ve müstensihî belli değildir. 12 varaktır.

Hâb-nâme-i Veysî Nr: 4153

Eserin dili Türkçe'dir. (21x11)cm ebadındadır. 1749 hicri tarihinde istinsah edilmiştir ve müstensihî belli değildir. 208 varaktır.

5. YUNANİSTAN MECLİS KÜTÜPHANESİ (VİVLİOTHİKİ TİS VOULİS)

Kütüphane 1845 yılında kurulmuştur. 1860 yılında yangın geçirmiştir. 1875 yılında Meclis binasına taşınmıştır. Oldukça zengin dergi ve gazete arşivi bulunmaktadır. Nadir eserler bölümünde çok değerli eserlerin yanında ilk Yunan parlamentosunun, krallığın ve cumhurbaşkanlığının tutanakları vardır. El yazmaları bölümü de oldukça zengindir. Kütüphanede toplam 19 adet İslami el yazma eser bulunmaktadır.

Câmi'u'l-Mebâdi' ve'l-Gayât fî İlmi'l-Mîkat Nr: 265

Arapça, (28,7x18,1)cm ebadındadır. 17. yüzyıla ait bir eserdir. Müellifi Şerafeddin Ebu Ali el-Hasan İbn-i Ali İbn-i Ömer el-Merrakuşî'dir. Hicri 1072 tarihinde istinsah edilmiştir ve müstensihî belli değildir. Astronomi, astroloji, matematik ve zaman hesaplamalarına ait bir kitaptır. Kitapta geometrik şekiller ve şemalar bulunmaktadır. Kitap içinde yer yer tezhipli bölümler de bulunur. Kırmızı deri ciltlidir. Eser iyi durumdadır. 506 varaktır. Eski envanter numarası 205 olarak kaydedilmiştir.

Arapça-Türkçe Lügat Nr: 266

Eser (28,6x18,3)cm ebadındadır. 18. yüzyıla aittir. Yazarı Muhammed bin Yusuf'tur. Hicri 1084 tarihinde istinsah edilmiştir. Konu başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eser iyi durumdadır. Kestane renkli cilt içindedir. 304 varaktır. Eski envanter numarası 206 olarak kaydedilmiştir.

Matematik ve Astronomi Kitabı Nr: 267

Dili Arapça'dır. (20,7x14,8)cm ebadındadır. Deri cilt içindedir. 18. asra aittir. Aynı cilt içinde matematik ve astronomi kitabı ayrı ayrıdır. Bazı şekillerin üzerinde sonradan eklenen yeşil mürekkepli çizimler vardır. Eser temizdir ve 118 varaktır. Buna ilaveten 40 varaklık Kadızâde Rumî'ye ait astronomi şerhi bulunmaktadır. Şerhin istinsah tarihi hicri 1082 olarak kaydedilmiştir. Eserin eski envanter numarası 207'dir.

Geometri Kitabı Nr: 268

Dili Arapça'dır. (18x12,5)cm ebadındadır. Yeşil deri cilt içindedir. 18. yüzyıla aittir. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Geometrik şekiller içermektedir. 55 varaktır. Eski envanter numarası 208 olarak kaydedilmiştir.

Astronomi Kitabı Nr: 269

Dili Arapça'dır. (18,4x13,8)cm ebadındadır. Yeşil deri cilt içindedir. 15. yüzyıla aittir. Eserin yazarı Muhammed İbn-i İbrahim İbn-i Hacı Süleyman'dır. Hicri 856 tarihinde istinsah edilmiştir. Konu başlıkları kırmızı mürekkeplidir ve içinde geometrik şekiller bulunmaktadır. Temiz yazılıdır. 50 varaktır. Eski envanter numarası 209 olarak kaydedilmiştir.

Astronomi Kitabı Nr: 270

Dili Türkçe'dir. (20,3x14,1)cm ebadındadır. İçi kırmızı kaplı yeşil deri cilt içindedir. Eser 18. yüzyıla aittir. İki bölümden oluşur. İlk bölümün yazarı Abdulali Bey Mehmed'dir. İkinci kısmın yazarı Selim adında bir kişidir. Başlıklar kırmızı mürekkeple kitabet edilmiştir. Eserin içinde geometrik şekiller mevcuttur. Hicri 1170 tarihli bir kayıt bulunmaktadır. 157 varaktır. Eski envanter numarası 210 olarak kaydedilmiştir.

Hidayetü'l-İhvan Nr: 271

Dili Türkçe'dir. Astronomi ile ilgilidir. (18,8x12,5)cm ebadındadır. Eser 18. yüzyıla aittir. Başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. İçinde geometrik şekiller bulundurmaktadır. Hicri 1137 tarihinde istinsah edilmiştir. 135 varaktır. Eski envanter numarası 211 olarak kaydedilmiştir.

Astronomi Kitabı Nr: 272

Dili Arapça'dır. (18,4x13)cm ebadındadır. Muhammed İbnu'l-Hasan el-Tusi'ye aittir. Yeşil cilt içerisindedir. Eser 17. yüzyıla aittir. Eserin içinde kırmızı mürekkeple çizilmiş geometrik şekiller bulunmaktadır. Hicri 1000 yılında istinsah edilmiştir. Eser iyi durumdadır. 98 varaktır. Eski envanter numarası 212 olarak kaydedilmiştir.

Elif-Ba Cüzü Nr: 273

(23x16,6)cm ebadındadır. 18. asra aittir. Birinci ve ikinci varak oldukça renklidir. Altın yaldızlıdır. 17 varaktır. Eski envanter numarası 213 olarak kaydedilmiştir.

Matematik Kitabı Nr: 274

Arapça'dır. (20x13)cm ebadındadır. Ramazan el-Cezerî'nin kitabıdır. Yeşil deri cilt içindedir. 17. asra aittir. Kırmızı mürekkeple çizilmiş geometrik şekiller bulundurmaktadır. 132 varaktır. Eski envanter numarası 214 olarak kaydedilmiştir.

Astroloji Kitabı Nr: 276

Arapça'dır. (16x10,5)cm ebadındadır. Mustafa İbn-i Abdulkadir'e aittir. Yeşil deri cilt içindedir. Yer yer altın yaldızlıdır. Hicri 1158 tarihinde istinsah edilmiştir. 188 varaktır. Eski envanter numarası 216 olarak kaydedilmiştir.

Kur'an-ı Kerim Cüzü Nr: 277

(21x14,4)cm ebadındadır. 18. asra aittir. Altın yaldızlıdır. Birinci varakta Aleksandrou Kiriayakou Kumbarı'ye ait temellük kaydı bulunmaktadır. 20. varakta Yunan alfabesiyle bir not bulunmaktadır. Toplam 20 varaktır. Eski envanter numarası 217 olarak kaydedilmiştir.

Müfredat-ı İbn-i Baytar Nr: 278

Arapça'dır. (15,6x10,8)cm ebadındadır. Eczacılıkla ilgilidir. Deri ciltlidir. Alfabetik olarak kitabet edilmiştir. Kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 244. varakta Yunan Meclisi milletvekili Hristodoulos'a ait bir temellük kaydı vardır. 245 varaktır. Eski envanter numarası 218 olarak kaydedilmiştir.

Kilise Kitabı Nr: 279

Arapça'dır. (15,8x10,5)cm ebadındadır. 18. yüzyıla aittir. Baş sayfaları kopmuş haldedir. Kırmızı mürekkeple kitabet edilmiştir. Çok eski deri bir cilt içindedir. Sayfaları düzensiz 240 varaktır. Eski envanter numarası 219 olarak kaydedilmiştir.

Yusuf ve Züleyha Mesnevisi Nr: 280

Eser Farsça'dır. Molla Abdurrahman Camî'nin eseridir. (21,6x14) (12,5x7)cm ebadındadır. Şemseli mukavva cilt içindedir. Nefis bir nüshadır. Altın yazdırlıdır. Minyatürler bulundurmaktadır. Muhammed Emin Abdullah Es-Saidî tarafından hicri 970 tarihinde istinsah edilmiştir. 163 varaktır. Eski envanter numarası 220 olarak kaydedilmiştir.

Muhtasar Türk Tarihi Nr: 281

Türkçe'dir. (20,2x15,1)cm ebadındadır. Grigorou Papadopoulou'nun el yazması Türkçe kitabından özetlenmiştir. Karton ciltlidir. Eser iyi durumdadır. 15 Eylül 1847 tarihli Yunanca bir not bulundurmaktadır. Eski envanter numarası 221 olarak kaydedilmiştir.

Namaz Risalesi Nr: 282

Arapça namaz risalesidir. (14,3x8,4)cm ebadındadır. 18. yüzyıla aittir. Deri cilt içindedir. 385 varaktır. Eski envanter numarası 222 olarak kaydedilmiştir.

Enam-ı Şerif ve Dua Mecmuası Nr: 283

Enam-ı Şerif cüzünün yanı sıra Arapça ve Türkçe duaları muhtevidir. (13,7x9,8)cm ebadındadır. 18. yüzyıla aittir. Eski deri cilt içindedir. Metinde kırmızı ve yeşil mürekkep kullanılmıştır. Tezhiplidir. Sayfa düzeni dağınıktır. 130 varaktır. Eski envanter numarası 223 olarak kaydedilmiştir.

İlahiyat Antolojisi Nr: 320

Türkçe'dir. (17,6x17,7)cm ebadındadır. Altın yaldız ve tezhiplidir. Eser çok iyi durumdadır. Tezhipli deri cilt içindedir. Cildin dışında "Mahmud Han İbn-i Sultan Mustafa Han İbn-i Sultan Mehmed Han" ibaresi bulunmaktadır. 155 varaktır.

6. SELANİK ARİSTOTELES ÜNİVERSİTESİ MERKEZ KÜTÜPHANESİ

Kütüphane 1927 yılında kurulmuştur. 1974 yılına kadar Felsefe Fakültesi binasında faaliyet göstermiştir. 2000 yılından sonra müstakil binasında hizmet vermeye başlamıştır. Çok fazla sayıda özel koleksiyon bağışlarıyla kütüphane zenginleşmiştir. Aynı zamanda 1923 mübadelesinde Türkiye'den getirilen önemli sayıdaki Yunanca kitaplar da bu kütüphaneye bağışlanmıştır. İki adet İslami el yazma eser bulundurmaktadır.

Kur'an-ı Kerim Nr: 40

(15x11)cm ebadındadır, 306 varaktır. 1243/1827 tarihinde istinsah edilmiştir. Seyyid eş-Şeyh Mahmud İbn-i es-Seyyid eş-Şeyh Mustafa İstivafi'ye ait temellük kaydı bulunmaktadır. Kestane renginde deri ciltlidir, sayfalar tezhiplidir. Çok iyi durumdadır. Kütüphaneye ilk giriş kayıt numarası: 9107040.

Tıbba ait Kitap Nr: 53

Karamanlıca (Yunan alfabesiyle yazılmış Türkçe) yazılmış bir eserdir. (20x13)cm ebadındadır. İki kısımdan oluşur. Birinci bölüm; 1-15 arasındaki sayfalardır. 87 adet reçete içermektedir. İkinci bölüm; 16-46 arasındaki sayfalardır. 181 reçete bulundurmaktadır. Kitabın sonunda Averchiou Karamuratidou'nun bu kitabı Savva oğlu Pastol'den aldığına dair bir bilgi vardır. Kitap 1965 yılında 158502 nolu giriş kaydıyla Aristoteles Üniversitesi'ne bağışlanmıştır. İmla Kapadokya Karamanlıcası şeklindedir. Eserin 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına ait olduğu düşünülmektedir.

7. RODOS HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ

Medrese talebelerinin yararlanması için Kanuni Vakfı külliyesi içinde Süleymaniye Camii'nin hemen yanı başında bir kütüphane inşâ edilmişti. Bânisi Rodos'un Uzgur Köyü'nde doğmuş olup adadaki saat kulesini inşâ ettiren Tophane Müşiri Ahmed Fethi Paşa'nın babası, eski Rikâbdâr-ı Şehriyârî Hâfız Ahmed Ağa'nın ismi verilen kütüphanenin açılışı 1793 yılında gerçekleşti. Ahmed Fethi Paşa, babasının ihya ettiği kütüphaneyi İstanbul'dan getirdiği, el yazması ve nadir matbu kitaplarla zenginleştirmiştir. Dönemin tüm ilmi alanlarda bilinen eserlerinden derlendiği görülen ve 20 farklı konuda 816 cilt kitaptan oluşan Hafız Ahmed Ağa Koleksiyonu kitapları Hafız Ahmed Ağa vakıf mührü taşımaktadır ve kuruluş dönemi demirbaş defteri mevcuttur. Bir kaç eksik dışında bu defterde kayıtlı kitapların tamamı yerindedir. Ayrıca kütüphanede civar medrese, cami ve şahıslardan yakın dönemde kütüphaneye getirildiği öğrenilen ve hiçbir kaydı bulunmayan 459 cilt yazma kitap bulunmaktadır. Toplam 1288 cilt kitap içerisinde 2187 eser yer almaktadır. (Şahin ve Ağartan, 2010: s. XIII-XVII) El yazması eserler şu konuları ihtiva etmektedir: Kur'ân-ı Kerim, Tefsir, Hadis, Kelâm, Akâid, Tasavvuf, Siyer, Fıkıh, Usûlü'l-Fıkıh, Ferâiz, Mevâiz, Mantık, Felsefe, Kıraat, Nahiv, Sarf, Meâni ve'l-Beyân, Edebiyat, Lügat, Tarih, Astronomi, Tıp. Kütüphanenin kataloğu Bekir Şahin ve Faruk Ağartan tarafından hazırlanmıştır. Yunanistan'da bulunan İslami yazma eserler Türkiye'ye götürülmüşken bu önemli kütüphanede bulunan eserlerin bırakılmış olması ilginç bir durumdur.

8. BENAKİ MÜZESİ KÜTÜPHANESİ

Benaki Müzesi dahilinde hizmet veren bu özel kütüphane 1931 yılında kurulmuştur. Kütüphanede yüzbinin üzerinde kitap ve mecmua bulunmaktadır. Koleksiyon Yunan tarihi, sanat, kültür, entelektüel hayat ve dini içeriğe sahiptir. Bir bölümü Osmanlı dönemine bir kısmı da modern zamana aittir. Kütüphanede bulunan çoğu el yazma 10. asırdan 19. asra kadar Bizans ve Bizans sonrası el yazmalarını içermektedir. Kütüphanede 16 adet İslami el yazma eser bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim Cüzü ve Dua Mecmuası Nr: MM 74

(10x6)cm ebadındadır. Kahverengi deri cilt içindedir. Müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir.

Delailü'l-Hayrat Nr: MM 75

Eser (18x12)cm ebadındadır. Mustafa el-Sururî'nin talebesi Hafız Mustafa el-Fehmî tarafından istinsah edilmiştir. İstinsah tarihi malum değildir. Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere'ye ait minyatürleri içermektedir.

Takvim Nr: MM 76

(17x11)cm ebadındadır. 1215 hicri tarihinde istinsah edilmiştir. Girit'ten Abdurrahman Tsakouri tarafından Benaki Müzesi'ne hediye edilmiştir. Kahverengi mukavva cilt içindedir. Son kısmında bazı şiirler ve şahsi notlar bulunmaktadır. Eserde aynı zamanda Mevlana Celaleddin Rumî'nin bazı Rumca beyitlerinin Türkçe şerhi bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim Nr: MM 77

(17,5x11) (11,5x6,5)cm ebadındadır. Şemseli, salbekli ve miklepli kahverengi deri cilt içindedir. İlk iki varak tezhiplidir ancak birinci varak yıpranmıştır. İsmail Kadızâde'nin talebelerinden Hafız el-Hasan bin Ahmed Şem'î-zâde tarafından istinsah edilmiştir, istinsah tarihi belli değildir.

Kur'an-ı Kerim Nr: MM 78

(16,5x11) (11x7)cm ebadındadır. Şemseli, salbekli ve miklepli kahverengi deri cilt içindedir. İstinsah tarihi ve müstensihî belli değildir. İlk iki sayfası tezhiplidir. Eserin son varığı eksiktir.

Kur'an-ı Kerim Nr: MM 79

Eser (15x9,5) (12x5)cm ebadındadır. 1142 hicri tarihinde istinsah edilmiştir ve müstensihî belli değildir. Ciltsizdir, şirazesı vardır. İlk varığı tezhipli ve yıpranmıştır.

Delailü'l-Hayrat Nr: MM 80

Eser (15,5x10) (10,5x6,5)cm ebadındadır. Bordo mukavva cilt içindedir. Şirazesı kopmuştur. İstinsah tarihi ve müstensihî belli değildir.

Tenbihü'l-Enam Nr: MM 81

Eser Arapça'dır. (19,5x10,5) (14x5,5)cm ebadındadır. Kahverengi mukavva cilt içindedir. Birinci varak serlevhalı ve tezhiplidir. 1247 hicri tarihinde Muhammed Kamil Rifat İbn-i Ali tarafından istinsah edilmiştir.

Hadis-i Erbain Nr: MM 92

Eser Arapça'dır. (18,7x13,5) (14,5x7)cm ebadındadır. Şemseli, salbekli kahverengi deri cilt içindedir. 27 Ramazan 1140 hicri tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihî belli değildir.

Tefsir-i Keşşaf Nr: GE 16645

Eser Arapça'dır. (31x19) (22,5x12)cm ebadındadır. Kırmızı deri cilt içindedir. Hüseyin İbn-i Yusuf Abdülaziz el-Şirazî tarafından 747 hicri tarihinde istinsah edilmiştir.

Tercüme-i Tuhfetü'l-Müminin Nr: GE 16646

Eser Farsça'dır. Tıp ve eczacılık hakkındadır. (30x17,3) (21,4x10,3)cm ebadındadır. Muhammed Mümin İbn-i Mir Muhammed Deylemî Tunkabunî'nin eseridir. Hafız adlı birisi tarafından 1186 hicri tarihinde Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Şemseli, salbekli, miklepli kahverengi deri cilt içindedir. 436 varaktır.

Kur'an-ı Kerim Nr: GE 16647

(12x7,5)cm ebadındadır. Eser tezhiplidir ve birinci varak serlevhalıdır. İdris İbn-i Muhammed'e ait temellük kaydı bulunmaktadır. Birinci ve son altı sayfasında Farsça şiirleri muhtevîdir.

Dua Mecmuası Nr: GE 16648

Eser Arapça'dır. (9,2x6)cm ebadındadır. Mehmed Hurşid tarafından 1200 hicri tarihinde istinsah edilmiştir. Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere'ye ait minyatürleri havidir.

Kitab-ı Müstetab Nr: GE 40108

Eser Farsça'dır. (15x8,5) (8x4)cm ebadındadır. Talik yazıyla 112 varaktır. Ciltsiz ve sondan eksiktir. Mehdi el-Musulî'ye ait bir mühür bulundurmaktadır. 1249 tarihinde istinsah edilmiştir ve müstensihî belli değildir.

Kitab-ı Enam-ı Şerif N: GE 40378

Enam-ı Şerif ve dua mecmuasıdır. (15,5x11) (9,5x6)cm ebadındadır. Tezhipli kırmızı mukavva cilt içindedir. Nefis bir yazmadır. Hafizu'l-Kur'an el-Hac Muhammed Recaî tarafından 1207 hicri tarihinde istinsah edilmiştir. 257 varaktır.

Kur'an-ı Kerim Nr: GE 51725

(19x12,5) (13,5x8)cm ebadındadır. Kırmızı deri cilt içindedir. Eksik bir Kur'an-ı Kerim'dir. İstinsah tarihi ve müstensihî belli değildir. 67 varaktır.

9. GENNADIUS KÜTÜPHANESİ

1926 yılında Atina'da Amerikan Klasik Çalışmalar Okulu'nda İoannis Gennadiu'nun başlattığı 26.000 cilt eserle kurulmuştur. Bugün kütüphanede 120.000 cilt eser bulunmaktadır. Yunan kütüphaneciliğinde içeriğinin zenginliği bakımından çok önemli bir yere sahiptir; eski gazeteler, kitaplar, mecmualar, broşürler, Yunan dili öğretim kitapları, fotoğraflar, tablolar, özellikle Tepedelenli Ali Paşa, Emmanuel Tsouderou, Filippou Dragoumi'nin arşivlerinin yanı sıra önemli miktarda el yazmaları içermektedir. Koleksiyonda 20 adet İslami el yazma eser bulunmaktadır.

Delailü'l-Hayrat Oriental Yazmalar Nr: 170

Arapça, (10x6,35)cm ebadındadır. Deri cilt içindedir. Tahminen 17. yüzyılda istinsah edilmiştir ve müstensihî belli değildir. İlk dokuz varak tezhiplidir. Başlıklar yaldızlıdır. Mekke ve Medine'nin minyatürlerini ihtiva etmektedir. 140 varaktır.

Kur'an-ı Kerim Oriental Yazmalar Nr: 171

(14,6x9,5)cm ebadındadır. Hafız Osman hattıdır. Altın çerçevesi ve tezhiplidir. İlk iki varak ve son varakta tezhip bulunur.

Kitab fi'l-Letaifu'l-Mesail Oriental Yazmalar Nr: 172

Eser, Arapça fetva mecmuasıdır. Hicri 943 tarihinde istinsah edilmiştir, müstensihî malum değildir. 100 varaktır.

İlmihal Oriental Yazmalar Nr: 173

Eser Türkçe'dir. Astrahan'da 1821 yılında bir molla tarafından istinsah edilmiştir. Başlıklar kırmızı renklidir. 2 Ağustos 1833 tarihli bir hediye kaydı bulunmaktadır. William Selbi Ashinthin tarafından John Morrison'a hediye edilmiştir. 57 varaktır.

Ahit-nâme Oriental Yazmalar Nr: 174

Türkçe bir antlaşma metnidir. Osmanlı İmparatorluğu ile Fransız Krallığı arasında yapılan antlaşmadır. İstanbul'da hicri 1153 tarihinde kaleme alınmıştır. 56 varaktır.

Gülistan Oriental Yazmalar Nr: 175

Farsça'dır. Sadi-i Şirazi'nin Gülistan adlı eserinin birinci faslıdır. (31,75x22,86)cm ebadındadır. 18. yüzyılda istinsah edilmiştir ve müstensihisi belli değildir. Altın yaldızlı ve tezhiplidir. Serlevha ve ilk varak bitki motifli çerçeveye kaplanmıştır. 50 varaktır.

Divân-ı Hasan Dehlevî Oriental Yazmalar Nr: 176

Farsça'dır. Hicri 909 tarihinde istinsah edilmiştir, müstensihisi belli değildir. Serlevhalıdır ve ilk varak tezhiplidir.

Mantuku't-Tayr Oriental Yazmalar Nr: 177

Farsça'dır. Feridüddin-i Attar-ı Nişaburî'ye aittir. 1260 hicri tarihinde istinsah edilmiştir, müstensihisi belli değildir. Çift sütunlu 180 varaktır.

Hat Örnekleri Oriental Yazmalar Nr: 178

(43x28)cm ebadındadır. Nesih ve talik hatları ihtiva etmektedir. Fatiha suresi ile başlamaktadır. 24 varaktır. Altın çerçevesindedir.

Ferhad u Şirin Oriental Yazmalar Nr: 179

Eser Farsça'dır. Vahşi-i Bafikî'nin mesnevisidir. (19x11,5) (17,5x10,5)cm ebadındadır. Deri cilt içindedir. İlk iki varak tezhiplidir. Altın çerçevesindedir. İlk iki varak tezhiplidir. Bölüm başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 1258 tarihli Ali İbn-i Hüseyin adlı birisine ait temellük kaydı bulunmaktadır. İstinsah tarihi ve müstensihisi belli değildir. Eser 144 varaktır.

Kur'an-ı Kerim Oriental Yazmalar Nr: 180

İlk iki ve son iki sayfası tezhiplidir. Kırmızı deri cilt içindedir. 304 varaktır.

Şiir Mecmuası Oriental Yazmalar Nr: 181

(21x13)cm ebadındadır. Kahverengi deri cilt içindedir. Niyazî-i Mısri, Rumî, Vafî, Bâkî gibi şairlere ait gazel ve kasideleri içermektedir. Eser tezhiplidir. İstinsah tarihi ve müstensihisi belli değildir. 70 varaktır.

Risale Mecmuası Oriental Yazmalar Nr: 182

Türkçe yazılmıştır ve vakit hesaplamalarını içeren iki risaleden oluşmaktadır. (21x13) (15,5x8,5)cm ebadındadır. Kırmızı deri cilt içindedir. İlk sayfası tezhiplidir. Selimiye Camii muvakkithanesinde görevli Mustafa bin Ali el-Muvakkit tarafından telif edilmiştir. Kur'an hafızı Süleyman el-Vehbi tarafından 1191 tarihinde istinsah edilmiştir. İlk risale 6, ikinci risale ise 23 varaktır.

Kitab-ı İlm-i İnşa Oriental Yazmalar Nr: 183

Eser Türkçe'dir. (21x15,8)cm ebadındadır. Kırmızı deri cilt içinde 18 varaktır. Sayfalar altın yaldızlıdır. 1209 hicri tarihinde Çorbacı-zâde Mehmed Sadık Eyyubî tarafından istinsah edilmiştir.

Elif-Ba ve Kur'an Cüzü Oriental Yazmalar Nr: 184

(24x17) (12,5x9,5)cm ebadındadır. Mukavva ciltlidir. Tamamı tezhiplidir. Mehmed Hilmi tarafından telif edilmiştir, telif tarihi belli değildir. 18 varaktır. İlk ve son iki sayfa tezhiplidir.

Takvim Oriental Yazmalar Nr: 185

Türkçe'dir. 1843 yılında İstanbul'da yazılmıştır. 14 varaktır.

Tuhfe-i Nuriye Oriental Yazmalar Nr: 186

Nuri Osman Hanyavî'nin manzum Türkçe-Rumca lügatidir. 46 varaktır.

Camasb-nâme Oriental Yazmalar Nr: 187

Eser Türkçe ve Fransızca'dır. (21,5x15) (16x10)cm ebadındadır. Kahverengi deri ciltlidir. İki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım eserin Türkçe metni ikinci kısmı ise bu metnin Fransızca tercümesinden ibarettir. Türkçe metin 83 varak, 1144 hicri tarihlidir. Fransızca metin ise 307 sayfa ve 1732 miladi tarihlidir. Müstensihî belli değildir.

Dua Mecmuası Oriental Yazmalar Nr: 188

Arapça dua mecmuasıdır. (15x10,5) (11x5,5)cm ebadındadır. Mukavva cilt içindedir. 1236 hicri tarihinde istinsah edilmiştir, müstensihî belli değildir.

Risale Oriental Yazmalar Nr: 189

Eser Arapça'dır. (15,5x10,5) (12x6)cm ebadındadır. Mukavva cilt içinde 16 varaktır. Mevlana el-Kadir Ebu Tahir Mehmed bin Mustafa el-Naimî el-Şehir Ketani-zâde tarafından 1176 tarihinde telif edilmiştir. Erzurum'da dini ilimler tahsil ettiği dönemde kendisine ders veren hocaların isimlerini beyan eder.

10. ANAGNOSTİKİ ETAİREİA KERKYRAS (KORFU READING SOCIETY KÜTÜPHANESİ)

Korfu Okuma Topluluğu 1836 yılında bir grup genç tarafından kurulmuştur. Kuruluşunda Cenova Okuma Topluluğu esas alınmıştır. Korfu Okuma Topluluğu Kütüphanesi günümüzde yedi İyonya adası ile ilgili çalışmaların merkezidir. İslami yazmalar bakımından 6 adet Arapça, 2 adet de Türkçe eser bulundurmaktadır. Burada bulunan eserler Guilford Hanedanı'nın 5. Kontu Frederick North'a (1766-1827) aittir.

134

Kitap Listesi Nr: A1

Arapça, (30x41)cm ebadında tek varak kitap listesidir. Sinyor İbrahim'e ait kitapların listesidir. Listede ismi bulunan kitaplar; Arap tarihi, şiir, edebiyat, coğrafya ve Arap kültürüne aittir.

Napolyon Bonapart'ın Mısır Fermanı Nr: A2

Arapça, (33,5x54)cm ebadındadır. 13 Haziran 1213 hicri tarihlidir. Napolyon Bonapart'ın Mısır ticaretinde rüşvete karşı fermanıdır. Üzerinde (5x3)cm ebadında Fransız devlet amblemi bulunmaktadır.

Türklerle İngilizler Arasında Yapılan Ticari Antlaşma Nr: A3

Türkçe, (22x28,5)cm ebadındadır. Tek sayfadır. 1225 hicri yılında kitabet edilmiştir. Metnin altındaki imzalar; Çolak Ahmed Efendi, Hacı Osman, İngilizler Feliki, Hezen Almedar Yogji, İngilizler Herman Amroou Lokalos'a aittir.

Guilford'a İthaf Edilmiş Şiir Nr: A4

Arapça ve İtalyancadır. (21,5x30,5)cm ebadındadır. 2 varaktır. 23 Temmuz 1812 yılında Halep'te kitabet edilmiştir. Frederick North adına yazılmış akrostiş şiirdir. Arapça kısmı el-Fakir Abdu Zeki Fidal tarafından istinsah edilmiştir. İtalyanca kısmı ise Giyacommo Syte Vidali tarafından yazılmıştır.

Thomas el-Kuşî el-Keldanî'nin Guilford'a Mektubu Nr: A5

Arapçadır. (18x23,4)cm ebadındadır. Tek varaktır. Malta'dan 1821 yılının Şubat ayının sonuna doğru gönderilmiştir. Gönderen kimse Guilford'u Thomaso Borciti'den öğrendiği doğu dilleri hakkında bilgilendirmektedir.

Lübnan Hakkında Rapor Nr: A6

Arapçadır. (21,5x31)cm ebadındadır. 2 varaktır. Tarihsizdir ve müstensihî belli değildir. Lübnan'ın ekonomik ve sosyal durumunu anlatan bir rapordur.

Lübnan Bölgesi Kültürü Hakkında Rapor Nr: A7

Arapçadır. (21x30,5)cm ebadındadır. 2 varaktır. Tarihsizdir ve müstensihî belli değildir. Bölgedeki arkeolojik eserler, bölgedeki Dürzilerin dini hayat ve yapıları hakkındadır.

Şiir Nr: A8

Türkçe, bir varak şiirdir. (18,5x9,5)cm ebadındadır. İstinsah tarihi ve müstensihî belli değildir.

KAYNAKÇA

- BADAWY, H., ROPER, G. J. (1992), "Greece, World Survey of Islamic Manuscripts", V. I, Al-Furqan Islamic Heritage Foundation, pp. 377-385, London.
- BALTA, Evangelia (1989), "Othomanika Archeia Stin Ellada" Mnimon, Vol. 12, Athens, pp. 241-252.
- BALTA, Evangelia (2003), Ottoman Studies and Archives in Greece, İstanbul.
- DIAMANTIS, Athan. Konstantinos (1961-1997), Vivliothiki Genikon Archeion tou Kratous, Ta Periechomena ton Genikon Archeion tou Kratous (Library of the General State Archives, The Contents of the General State Archives), vols., 1-31, Athens.
- ERSOY, Ersen (2018), Yurt Dışındaki Türkçe Yazmalarla İlgili Bazı Tespit ve Öneriler, Prof. Dr. Tahir Üzgör'e Armağan Kitabı, s. 273-296, Ankara.
- FLÜGEL, G. (1852), Ueber eine Bibliothek in Rhodus, Zeitschrift der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft, 6, pp. 541-544.
- HACISALİHOĞLU, Mehmet (2013), DİA, "Yunanistan Maddesi", Cilt 43, İstanbul, s. 586-595.
- HELEN, Philon (1980), Mouseio Benaki: İslamiki Tehni, Athina.
- KOKKINIS, S. (1970), Bibliothekes kai Arkheia stin Ellada, Ekdoseis Petrou Tzounakou, Athens.
- KONOMOS, Ntinos (1965), Sympliromatikos Katalogos ton Heirografon Kodikon tis Vivliothikis tis Voulis (1-241), (Supplementary Catalogue of the Manuscripts of the Library of the Parliament), Athens.
- KUT, A. Turgut, (1972) Türkçe Yazma Eserler Katalogları Repertuarı, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı: Belleten, s. 183-240.
- KYRIAKI, Dafni I. D. (1984), Kerkyraiko Archeio Guilford Katalogos, Corfu: Anagnostiki Etaireia Kerkyras, Korfu.
- LAMBROU, Spyros (1965), Sympliromatikos Katalogos ton Heirografon Kodikon tis Vivliothikis tis Voulis (242-448), (Supplementary Catalogue of the Manuscripts of the Library of the Parliament), Athens.
- LAPPA, Evridiki, RİZOU-KOUROUPOU, Zizika Matoula, (2017) Katalogos Ellinikon Xeirografon tou Mouseio Benaki, (10-16.yy), Athina.
- LIAKOPOULOS, Georgios C. (2002), "A Catalogue of the Ottoman Primary Sources in Athens, Greece", Bulgarian Historical Review, Year: 13, Issue: 1-2, pp. 140-145.
- MIKHAILOVA, I. B., KHALIDOV, A. B. (1982), Bibliografiya Arabskikh Rukopisei, Moscow: Nauka.
- NIKOLOPOULOS, Panagiotis G. (1996), Perigrafi Heirografon Kodikon tis Ethnikis Vivliothikis tis Ellados, Arith. 3122-3369 (Description of the Manuscript Codices of the National Library of Greece, No. 3122-3369). National Library of Greece, Athens.
- PAPPA, Amelia (1991), "Istoriko Archeio Makedonias Periechomena" Mnemon, vol.16, Athens, pp. 310-327.
- PATON, Lucy Allen (1924), Selected Bindings from the Gennadius Library, Cambridge: American School of Classical Studies at Athens.

- PEARSON, J. D. (1971), *Oriental Manuscripts in Europe and North America: A Survey*, Zug: Inter Documentation Company, (Bibliotheca Asiatica, 7.)
- POLITIS, Linos (1991), *Katalogos Heirografon tis Ethnikis Vivliothikis tis Ellados, Arith. 1857-2500* (Catalogue of the Manuscripts of the Library of Greece, No. 1857-2500). *Pragmateiai tis Akademias Athinon*, (Academia Athinon) No. 54, Athens.
- ROSSI, E. (1927), *Assedio e conquista di Rodi nel 1522, secondo le relazioni edite ed inedite dei Turchi; con una notizia sulla biblioteca Hafiz di Rodi*, Roma: Bardi.
- ROSSI, E. (1941), *Gli Studi Orientalistici in Grecia*, *Oriente Moderno*, 21, pp. 538-547.
- SAKKELION, Ioannes and SAKELLION I., I. Alkibiades (1892), *Ethniki Vivliothiki tis Ellados, Katalogos ton Heirografon tis Ethnikis Vivliothikis tis Ellados* (National Library of Greece, Catalogue of the Manuscripts of the National Library of Greece), Athens.
- STAVRINIDIS, Nikolaos S. (1984-1987), *Bikelaia Dimotiki Bibliothiki Herakleiou, Metaphraseis Tourkikon Historikon Engrafon Aforonton eis ten Historian tes Kretes*.
- ŞAHİN, Bekir, AĞARTAN, Faruk (2013), *Rodos Fethi Paşa Vakfi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu, İSAR İslam Tarih, Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı*, İstanbul.
- ŞAHİN, Bekir, AĞARTAN, Faruk (2010), *Rodos Fethi Paşa Vakfi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, Konya, https://www.academia.edu/32528728/Rodos_Haf%C4%B1z_Ahmet_Aga_K%C3%BCt%C3%BCphanesi_Katalog_Giri%C5%9Fi.pdf, [Date Accessed: 18 Ocak 2019].
- THEOCHARIDIS, Ioannis (1988), “I Anaptiksi ton Tourkologikon Spoudon stin Ellada”, (The Development of the Turcological Studies in Greece), vol.16, 1st issue, *Epistimoniki Epetirida tou Tmimatos Istorias kai Arhaiologias tis Philosophikis Scholis tou Panepistimiou Ioanninon*, Ioannina, pp. 19-61.
- TOPPING, Peter (1955), “La Bibliothéque Gennadeion: son historire et ses collections”, *L’Hellenisme Contemporain*, II/9, pp. 121-148.
- UTAS, Bo (1971), “Notes on some public and semi-public libraries in the Near and Middle East containing Persian and other Moslem manuscripts”, *Acta Orientalia*, Copenhagen, 33, pp. 169-192.
- VARDAS, Christina (1995), *Gennadius Library Archives Catalogue*, Angeliki Kosmopoulou and Shawna Leigh (trans., rev.), Athens.
- WALTON, F. R. (1964), *Portrait of a Bibliophile XII: Joannes Gennadius, 1844-1932*, *Book Collector*, 13, pp. 305-326.
- XATZOPOULOU, Venetia, (2017) *Katalogos Ellinikon Xeirografon tou Mouseio Benaki*, (16-20.yy), Athina.

